

ВИДАВНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ГРИГОРІЯ ГАНУЛЯКА У ЛЬВОВІ (1910–1939)

Леся Кусий

*молодший науковий співробітник відділу історичних колекцій
ЛННБУ ім. В. Стефаніка, канд. наук із соціальних комунікацій*

У статті розглянуто львівський період видавничої діяльності Григорія Гануляка — письменника, журналіста, редактора, засновника та власника видавництва “Русалка” у Львові. Проаналізовано типовий видову структуру видавничого репертуару “Русалки”, окреслено коло авторів. Звернено увагу на редакторську роботу Г. Гануляка, представлено його літературний доробок, виокремлено твори лемківської тематики. Подано біографічні дані Г. Гануляка.

Ключові слова: Григорій Гануляк, історія видавництва “Русалка” у Львові, видавничий репертуар, редакторська діяльність.

Постать сина лемківської землі Григорія Гануляка є добре помітною серед когорти українських діячів першої половини ХХ ст. Відомий він як письменник, видавець, редактор, журналіст, який своєю працею збагатив українську літературну та культурно-духовну ниву. Однак його життя і діяльність на сьогодні не потрапили у поле зору сучасних науковців. Історіографія питання небагата: маємо низку популяризаторських газетно-журнальних публікацій відомого в Україні дослідника історії та культури лемків Івана Красовського [5; 9-11], приурочених переважно до ювілейних дат народження або смерті Г. Гануляка, оперту на архівні матеріали статтю дослідниці історії львівського книгарства І. Котлобулатової [7], згадки про Г. Гануляка як про дитячого письменника і видавця [6], коротку літературознавчу статтю ще радянських часів [14] та кілька майже ідентичних гасел в енциклопедіях [2; 3; 8]. Запропонована до уваги розвідка не претендує на вичерпну характеристику літературного, видавничо-редакторського та журналістського доробку Г. Гануляка, а

ставить за мету висвітлити лише основні аспекти львівського періоду його діяльності, який тривав понад 30 років. Спонукало до зацікавлення темою і те, що наприкінці життя Г. Гануляк короткотривало (1940–1941) працював на різних посадах у Львівській національній науковій бібліотеці України імені В. Стефаника.

Григорій Гануляк народився 1 березня 1883 р. на Лемківщині, в с. Синява поблизу містечка Риманова на Сяніччині у родині малоземельного хлібороба. Початкову освіту здобув у синявській школі, продовжив навчання в Сяніцькій гімназії, яку закінчив 1903 р. Літературні спроби молодого гімназиста публікувалися у закарпатських часописах “Наука” та “Неділя”. Тоді ж (1903) вийшла у світ перша його новела “Я ся не бою”, написана лемківським діалектом. Усього ж у закарпатській пресі початку ХХ ст., за підрахунками літературознавця В. Микитася, було надруковано понад 40 поетичних творів Г. Гануляка, підписаних також псевдонімами Гр. Солодкович і Гр. Цукорник*. Це здебільшого поезії на теми гіркого життя бідаків (“Моя доля”, “Тяжко”, “Покійному другу”, “К сестрам”), нещасливого кохання (“Мені сниться”, “Прости”, “Весняні сни”, “Вернися”), пейзажна лірика (“Осінь”, “Вечір”, “Схилилася верба”, “Зима”), балади (“Рибалка і дівчина”, “Запізно”), що своїм елегійним характером нагадували народні пісні [14].

1908 р. Г. Гануляк переїздить до Львова. З ініціативи І. Франка [5, с. 88] у “Літературно-Науковому віснику” за 1907 р. (Кн. 3) під псевдонімом Григорій Григорієвич було передруковано першу новелу молодого письменника “Я ся не бою” з такою редакційною приміткою: “Містимо це оповідання, яко зразок багатой і красочной говірки Лемківщини, так упослідженої нашими мистцями слова. В той час, як Гуцульщина має вже цілі “свої” твори, Лемківщина зостається майже невідомою. Гадаємо, що перші спроби шановного автора в цьому напрямі не будуть без відгуку і Лемківщина, подібно до Гуцульщини, знайде своїх письменників...” [4].

* Впродовж письменницько-журналістської діяльності Г. Гануляк друкувався також під такими псевдонімами та криптонімами: Гр. Марусин, Григорієвич Григорій, Гринько Зозуля, Гринько Мамалига, Марусин Гр., Марусин Григорій, Солодкович Григорій, Солодкович Григорій Г., Г., Г. Г., Г. М., Гр. Г-ъ, Гр. М., Гр. М-н, Гр. М-син, М. Г., М-н, Мар-ин.

Відтоді Г. Гануляк всеціло віддається журналістиці та видавничій справі, розуміючи, що “велике місто хоче його проковтнути без сліду, як безліч дітей села. Ще й такого з далекої, невідомої Лемківщини... що десь там за десятими горами... Але гірська міць, що її поніс з собою Григорій, не тільки не дає пропадати, але дає змогу держатися на поверхні життя...” [17], — так писав про свого товариша і краянина відомий журналіст, публіцист, письменник, редактор львівської газети “Наш Лемко” (1934–1939) та книжкової серії “Лемківська Бібліотека” Юліян Тарнович.

Не маючи жодних заощаджень, оперуючи лише кредитними коштами, 1910 р., отримавши промислову карту, Г. Гануляк засновує у Львові приватне “Артистичне видавництво “Русалка”, основною спеціалізацією якого стало видання мистецьких листівок. Завдяки вродженим підприємницьким здібностям та купецькому хисту, він швидко здобув у торговельному світі довіру і пошану. Впродовж 1908–1912 рр. Г. Гануляк видав близько трьохсот зразків одно-, дво- та триколірних листівок у кількості понад два мільйони примірників [1], а саме: 1) види Львова — серія була виконана за зразками, спеціально створеними для видавництва відомими тогочасними львівськими художниками Я. Пстраком, О. Добровольським, Я. Кусмидровичем (оригінали картин залишалися власністю видавництва і продавалися окремо) [7, с. 167]; 2) типи галицьких селян, зокрема лемків із сіл: Ванівка (Коросненський повіт), Синява, Тарнавка, Чистогорб (Сяніцький повіт) та з інших місцевостей (16 зразків); 3) серія “Гуцульські типи” С. Томасевича; 4) типи волинських селян та види Волині; 5) церкви у Львові, Рудниках, Токах, Яворові, Гошеві, Лисиничах та в інших місцевостях (20 зразків); 6) мистецькі репродукції картин художників: Я. Пстрака (“Львів’янка”, “Дівча з квітами”, “Гуцул з люлькою”, “Стрілець і молодиця”, “Дама”, “Бабуня”, “Дідуньо”, “З церкви”, “Мама”, “Циганка”, “Жиди” та ін.), А. Манастирського (“Портрет Шевченка”, “Маруся”, “Чарівниця”, “Дівча з писанками”, “Смерть товариша”, “Козацька школа”, “Дід і смерть” та ін.), М. Пимоненка (“На війну”, “З війни”); 7) українські пісні в малюнках А. Ждахи; 8) серія “Гердани”: взірці для вишивання хрестиком і робіт з бісеру (10 зразків) та “Килими” (8 зразків) Ф. Гриневича; 9) різносюжетні листівки: “Весілля”, “За плугом”,

“Сінокос”, “Гуцул з трембітою”, “Жниво”, “В школі”, “На торг” та ін. (18 зразків); 10) пейзажі: “Водоспад у Яремчі”, “Над Черемошом”, “На полонині” та ін.; 11) зразки українських народних вишивок (28 таблиць); 12) зразки монограм для вишивання хрестиком (28 таблиць); 13) святкові різдвяні та великодні листівки: “Ангели співають”, “Поклін пастирів”, “Богородиця з Ісусом”, “Колядники”, “Йорданське водохрестя”, “Освячення Пасхи”, “Обхід коло церкви” та ін. (7 зразків); 14) вітальні листівки до дня св. Миколая та Нового року.

Г. Гануляк вперше в Галичині видав серію листівок “Український Театр” з портретами українських артистів І. Рубчака, Й. Стадника, Л. Курбаса, О. Мишуги та ін.

Підсумовуючи, важливо зазначити: “Артвидавництво “Русалка” до Першої світової війни видало дорогим трикольоровим друком понад 150 зразків художніх листівок. Цинкові, сіткові та триколірні кліше для мистецької продукції Г. Гануляка, а також для ілюстрацій, рисунків, фотографій для наукових видавництв, ілюстрованих журналів, шкільних підручників, цінників, рекламних анонсів та ін. виготовляв артистично-фотохімічний заклад “Поліграфія”. В його структурі існували відділи літографії, фотографури, картографії, аквафорту, усі регушувальні роботи виконувались там за американською технологією.

Особливою заслугою Г. Гануляка стало те, що завдяки його старанням українські художні листівки побачив увесь культурний світ: свій перший похвальний диплом він отримав 1912 р. на Промисловій виставці в Коломиї, другий — 1913 р. на Всесвітній виставці у Києві.

Крім мистецьких листівок, Г. Гануляк видавав книго- та пресодруки, займався редакторською діяльністю. Так, за його редакцією виходила неперіодичними випусками найдешевша на той час серія “Народна Бібліотека”, що друкувала твори народних письменників. У ній, зокрема, побачив світ “Лемківський співаник”, виданий у двох частинах, адже Г. Гануляк ніколи не забував свої первні. “Народна Бібліотека” друкувала також щедрівки, вертепи, сценічні образки з життя народу зі співами, народні легенди та інші зразки усної народної творчості.

Оглядаючи довоєнний період життя і діяльності Г. Гануляка, мусимо зауважити, що на той час він перебував під впливом

москвофільства, що потребує окремого дослідження, насамперед пошуку та аналізу його епістолярної спадщини. На сьогодні можемо лише констатувати: різнотривало Г. Гануляк працював редактором таких пресових органів москвофілів: ілюстрованої науково-просвітницької і політичної газети “Русское Слово”, заснованої Товариством ім. Качковського, газети для народу “Лемко”, що видавалася мовою, наближеною до лемківського говору і мала виразне москвофільське спрямування, а також популярного ілюстрованого сатирично-гумористичного додатку до “Русского Слова”, журналу “Страхопудь”. Однак наголосимо: за час його редагування (1912–1913) публікації “Страхопуда” перестали відзначатися антиукраїнськими настроями, оскільки редактор не бажав “бавитись ні в партійність, ні в політику: до того суть у нас другі газети” (1912, Ч. 1). Він редагував останні числа (1908) ілюстрованого часопису для дітей “Вїночекъ”, що видавало “Общество русских женщин” у Львові, був редактором москвофільської книжкової серії “Современная Библиотека”. Видавництво “Русалка” випустило також низку портретів москвофільських діячів, таких як: І. Наумович, В. Залозецький, Д. Марков, І. Пасічинський та ін.

1913 р. накладом Г. Гануляка під уже відомою назвою “Страхопудь” вийшов сатирично-гумористичний збірник у двох частинах, що був “призначений для тих, які у вільній хвилі по тяжких щоденних трудах оглядаються за легкою лектурою для розривки і забави”. Г. Гануляк спостерігав інколи і таке: “Нераз бачу купують наші люди чужі гумористичні видання, часто дуже дорогі — отже, думаю, нехай мають свої”. Зауважимо: літературний рівень публікацій збірника, частина яких була вибрана з однойменного попередника, та якість ілюстративного супроводу текстів “Страхопуда” заслуговують похвальних оцінок.

Перша світова війна цілковито знищила видавниче підприємство Г. Гануляка, склад якого був розгромлений, а частина товару розкрадена. Впродовж 1914–1919 рр. він перебував на військовій службі і лише 1921 р. зумів відновити своє видавництво, започаткувавши кілька книжкових серій різного функціонального та адресного призначення. У 1921–1925 рр. виходила серія “Літературна Библиотека”, що випустила більше двох десятків художніх видань молодих українських письменників, які шукали

нові форми в літературній творчості: О. Бабія (“Ненависть і любов”, “Шукаю людини”, “Гнів”), А. Павлюка (“Незнайома”), Ф. Дудка (“Краса життя”), К. Поліщука (“Отаман Зелений”, “Воєнко”, “Роспята душа”, “Ангельський лист” та ін.), Г. Орлівни (“Шляхом чуття”, “Перед брамою”), В. Софроніва (“Під сміх війни”) та ін. У “Літературній Бібліотеці”, зокрема, вийшла збірка оповідань з життя Холмщини п. н. “Вівці й пастирі” В. Островського — педагога і письменника, громадського і політичного діяча, видавця, на той час співредактора варшавського щоденника “Українська Трибуна”.

1922 р. заходами “Русалки” побачив світ однойменний літературний альманах “Русалка”, який викликав резонанс в українському середовищі: “Почуття радості і надії залишається у вас опісля ознайомлення з “Русалкою”. У вас зявиться віра в наше майбутнє. Ви побачите, що не все загублено, що лишилося найдорожче, — дух лишився. Той дух, що запалює в найтемнішу ніч провідний вогонь на тернистому шляху відродження нації” [15, с. 5]. Альманах “Русалка” зафіксував появу новаторських літературних пошуків А. Павлюка, К. Поліщука, Г. Орлівни, Ф. Дудка, П. Гая, Є. Яворовського та ін. Тут також було опубліковано оповідання Г. Гануляка “Процес о меджу (З Лемківщини)”, яке отримало високу оцінку рецензента: “Чудова річ Г. Гануляка “Процес о меджу”. Бідолашне життя нашого селянина з Лемківщини дуже містерно змальовано. Стільки яскравих випуклих форм мають представлені картини. Мова взята автором з Лемківщини і по мистецьки ним зужиткована” [15, с. 5].

Одночасно з “Літературною Бібліотекою” видавництво “Русалка” випускало редаговану Г. Гануляком серію “Селянська Бібліотека”, яка включала твори художньої літератури та популярні книжечки для народу. Найактивнішим автором “Селянської Бібліотеки” був народний поет, прозаїк, драматург Сильвестр Калинець, який видав у “Русалці” більше десятка книг: оповідань, поем, народних легенд і переказів, комедійних сценічних картинок. Деякі його твори викликали справжнє захоплення у простих селян. Наведемо уривок одного із листів у редакцію: “Бачив я на другім селі у читальні Ваші книжки і перечитав одну з них, а саме Сильвестра Калинця “По другім світі”. Варта було читати таку книжку: всьо гарними віршами і скажу правду, що ще ми

такої гарної книжки яка не читали, відколи жиємо на світі. Вишліть мені сю книжку, нехай коштує що хоче..." [15, с. 8].

Окрім художніх, "Селянська Бібліотека" пропонувала читачам популярні видання, які містили необхідну селянам інформацію для ведення господарства, як наприклад: "Пасіка" (підручник), "Колосся" (господарська читанка), "На новий шлях" (практичний господарський poradnik), "Виріб вин овочевих" (практичний poradnik), "Лічення домашніх звірят" (малий ветеринарний зільник) та ін., а також видання для піднесення культури, зміцнення здоров'я, відпочинку та розваги, а саме: "Штука життя: правила суспільного поведення", "Гігієна: правила заховання здоровля і поміч в наглих випадках", "Відмолодження: чи може людина відмолодіти?", "Тасмниці духа: про зносини з позагробним світом", "Магічні штуки", "Китиця желань віршом і прозою, в день іменин, уродин для старих і молодих" та ін.

1922 р. з ініціативи та за редагуванням Г. Гануляка у видавництві "Русалка" побачив світ місячник театру і сцени "Театральне Мистецтво"* , який мав на меті стати органом українських театрів, театральних гуртків, просвітньо-культурних організацій, а також аматорів сцени у селах, наголошуючи, що "сільські сцени — це розсадник рідної культури й освіти в народніх масах". Заохочуючи до передплати журналу та створення аматорських театральних колективів, редакція зверталася до самодіяльних артистів: "...ви, що пізнали красу життя і вмiли зі своєї хати зробити щасливе гніздо, а зі свого села — тихий рай, йдiть в такі села, де панує пекло, і покажіть темним, як ви живете. Давайте театральні вистави!.." [15, с. 4].

Фаховий напрям видання зумовлював тематику публікацій. Уже перший випуск "Театрального Мистецтва" започаткував рубрику "В справі аматорських театрів", яка подавала вартісні, особливо для нефахівців, матеріали, такі як, наприклад, "Дещо про міміку і рухи тіла", "Poradnik для аматорських театрів" та ін. Журнал публікував замітки про різні вдосконалення і винаходи

* У 1925 р. журнал змінив назву на "Аматорський Театр" і виходив щоквартально як орган Театральної комісії товариства "Просвіта", 1926 р. став місячником, а з 1927 р. виходив як додаток до часопису "Народня Просвіта".

в театральній техніці, статті з костюмознавства, сценографії, застосовування світляних та звукових ефектів, друкував ілюстровані світлинами життєписи відомих тогочасних артистів, таких як О. Загаров, І. Рубчак, Й. Стадник, А. Шеремета, Л. Курбас, О. Мишуга, Г. Борисоглібська та ін., містив розвідки з історії українського театру, зокрема статтю Т. Демчука “Галицькі театри на Великій Україні в 1919–1920 рр.”, публікацію під криптонімом М. К. “Нова доба в розвою українського театру в Галичині”, замітку К. Лавріновича “Дещо про кабаре”, а також новини української опери, балету, народного мистецтва, театральну хроніку з України та з-за кордону, пропонував для постановок новинки драматургічної літератури.

Автори “Театрального Мистецтва” звертали увагу на скрутне матеріальне становище українських акторів. Редакція журналу дала почин до заснування театрального фонду.

Поява “Театрального Мистецтва” відразу викликала схвальні відгуки критики: “Скромна середнього розміру книжечка, без усяких претенсій приваблення на себе уваги читачів. Але взявши до рук, розгорнувши її, зазнайомившись з одною, другою статтею, підбором матеріалу зразу відчуваєш глибоку й змістовну душу скромної книжечки. Перед очима стають люде з широким філософським розумом, усіхстороннім і поважним досвідом, що до такого скомлікованого й поважного питання як театр. Кожна частина, від а до зету — все бездоганне, все цікаве, змістовне й гарне. Нічого зайвого. Прекрасна літературна вкраїнська мова вказує на солідність редакційного складу. Журнал, не дивлячись на порівнююче дешеву ціну, дає гарні ілюстрації, добрий читкий друк і цілком задовольняючий папір. Щиро вітаємо цей новий чинник рідного мистецтва й бажаємо йому найкращих успіхів” [15, с. 9]. Ці слова, безумовно, в першу чергу адресувалися редакторів і видавцю журналу Г. Ганулякові.

Бажаючи збагатити тогочасну небагату сценічними творами українську літературу оригінальними і перекладними п’єсами, журнал “Театральне Мистецтво” започаткував видання серії “Театральна Бібліотека”.

Насамперед серія призначалася для аматорських театрів. Тому її редактор Г. Гануляк надавав перевагу нескладним для постановок п’єсам — коротким веселим одноактівкам: жартам, фарсам,

комедійкам, а також скетчам, сатирично-гумористичним монологам, куплетам, декламаціям. Велику частку в цьому жанрі склали сценічні твори самого Г. Гануляка, видані в “Театральній Бібліотеці” під псевдонімом Григорій Марусин. Назвемо найпопулярніші з них, які нерідко ставились на самодіяльній сцені: “Хоч раз його правда”: жарт (1923), “Мовчи язичку — будеш їсти кашу”: жарт (1923), “Хлопський син”: комедія (1926), “Жінка горою”: жарт (1929), “Чудернацький народ”: монологи, сміховинки, куплети (1937), видана під псевдонімом Гр. Солодкович.

Плідно у цьому жанрі працювали та друкувались у серії “Театральна Бібліотека” М. Волокит, С. Говдій, Ф. Гриневич, Д. Гункевич, Л. Лотоцький, І. Луцик, І. Марків, В. Павлусевич та ін.

“Театральна Бібліотека” пропонувала й оригінальні драматичні п’єси українських авторів, таких як: О. Бабій (“Родинна тайна”), К. Полішук (“Гад звіринський”, “Тривожні душі”), І. Тогобочний (“Мати наймичка”) та ін., а також переклади драматичних творів зарубіжних письменників: Л. Андрєєва (“Життя людини”, пер. Ф. Дудка), А. Чехова (“На битому шляху”, пер. Й. Стадника), І. Сургучева (“Осінні скрипки”, пер. Й. Стадника), О. Мірбо (“Злодій”, пер. Ф. Дудка) та ін.

У “Театральній Бібліотеці” побачили світ й музичні сценічні твори — оперета на 3 дії І. Зубика “Горе баб’ям” та народна оперета І. Луцика “Бабський бунт”.

Усього в серії “Театральна Бібліотека” було видано понад 140 сценічних творів.

1925 р. у видавництві “Русалка” за редакцією Г. Гануляка започатковано спеціальну серію для “малих” артистів “Діточий Театр”. Однак, вийшло лише кілька випусків, серед яких — сценічна казка Г. Орлівни “Князівна Жаба”. Згодом театральні твори для дітей видаватимуться у періодичній щомісячній серії “Книгозбірня школярика”, що виходила впродовж 1933–1934 рр. як додаток до “Театральної Бібліотеки” і випустила 12 дитячих книжечок, зокрема здраматизовану казку Г. Орлівни “Солом’яний бичок”, сценічні картини Г. Гануляка “Іменини” та “Святий вечір”, Д. Марчишина — “Весна”, “Бурлак-сирота”, В. Левицького — “Чудо св. Миколая” та ін.

Помічним для потреб українського театру став випущений 1930 р. у видавництві “Русалка” “Підручник режисера”

А. Будзиновського, який мав на меті знайомити з найновішими течіями в режисеруванні на новітніх, модерних сценах і опирався на досвід німецьких фахівців, включаючи, зокрема, такі розділи, як “Режисер і драма”, “Режисер як психолог”, “Режисер і актори”, “Критика”.

Важливо відзначити, що перу Г. Гануляка належить близько півтора десятка сценічних творів, головню комедійних, призначених для народних театрів, виданих окремими книжечками та опублікованих в українській галицькій періодиці 20–30-х рр. Він був палким пропагандистом театрального мистецтва і певний час очолював Театральну комісію при товаристві “Просвіта”.

Впродовж 1921–1938 рр. видавництво “Русалка” випустило низку календарів, редагованих Г. Гануляком. Зауважимо, що календарі належали до одного з найпоширеніших, найпопулярніших і порівняно дешевих видань в Галичині міжвоєнного періоду. Вони часто ставали настільною книгою в українських родинах, оскільки могли запропонувати значний масив корисної інформації. За наповненням матеріалу та читацьким призначенням календарі “Русалки” можна поділити на кілька груп. До першої групи зарахуємо видання універсального характеру для широкого загалу, які відігравали чималу культурно-просвітницьку роль. Це такі ілюстровані видання, як “Господарський Календар” (1921–1931), народний календар “Наука” (1926–1928) та календар “Русалка” (1923–1934), що виходив як безплатний додаток до “Театральної Бібліотеки”.

Оскільки змістове формування календарів певною мірою залежало від особистих уподобань редактора, календарі видавництва “Русалка” містили різножанрові матеріали лемківської тематики, в т. ч. твори самого Г. Гануляка. Так, наприклад, в календарі “Наука” на 1927 р. опубліковано уже згадане його оповідання “Процес о меджу (З Лемківщини)”, в аналогічному календарі на 1928 р. надруковано під псевдонімом Гр. Марусин трагікомедію Г. Гануляка з життя лемківських гірняків п. н. “До сходу сонця”, а також вартісну ілюстровану статтю “Лемківщина”, присвячену аналізу однойменної публікації, у харківському журналі “Всесвіт” (1926, Ч. 13), автор якої, розповідаючи про лемківський край, зокрема схвально відгукнувся про творчість

письменників Г. Гануляка та М. Приймака, які у своїх художніх творах використовують лемківський діалект, що робить літературну мову живою і “запашною”.

Наступну групу календарів, редагованих Г. Гануляком, складають фахово ілюстровані сатирично-гумористичні видання — календар “Страхопуд” (1921), що жанрово продовжив передвоєнний сатирично-гумористичний збірник з однойменною назвою, однак вийшов лише один річник на 1922 р., а також “Веселий Календар” (1923–1938), де читачі отримали змогу ознайомлюватися з якісною сатирою на суспільно-політичне, культурне та побутове життя Галичини, народним гумором, зокрема лемківським. “Веселий Календар” публікував серед іншого поетичні, прозові, сценічні твори Г. Гануляка переважно під псевдонімом Гр. Марусин. Передусім назвемо лемківські за тематикою: “Весілля з мусу (Оповідання з лемківського життя)” (1924), “Горох з капустою (Письмо з Лемківщини)” (1931), “Лемко має голос (Двом Дмитрам до альбуму)” (1933), “Ілько-політик (Монольоґ Лемка)” (1935), “Радте люди, што робити? (Монольоґ лемківського селянина)” (1936). В окремих текстах вжито діалектні елементи.

Календарі видавництва “Русалка” були укладені за типовою схемою, основними складовими діленнями якої були календарна, загальна та інформаційно-рекламна частина. Інколи із загальної частини, яка структурно могла мати інформаційний, господарський, літературний, науково-популярний розділ, робились відбитки і видавались окремо під іншою назвою. Так, календарну частину із “Господарського Календаря” на 1924 рік перевидали під назвою “Колосся: господарська читанка”, яка увійшла в уже згадану серію “Селянська Бібліотека”.

Діяльність Г. Гануляка не обмежувалася лише видавничо-редакторською та літературною творчістю. Він активно працював і на суспільно-громадському полі. Довгий час секретарював у “Міщанському Братстві” у Львові, був головою Надзірної ради Торговельно-промислового Банку. Від 1927 р. Г. Гануляк очолював “Союз Українських Купців” [18], а навесні 1928 р. увійшов як перший український радник до Торговельно-промислової Палати у Львові [16].

Серед усіх турбот і важкої праці Г. Гануляк ніколи не забував батьківської землі — рідної Лемківщини. У 20–30-х рр. ХХ ст. він створив понад 50 новел і оповідань, більше десятка сценічних творів для народних театрів, багато з них, як уже зазначалось, написав лемківською говіркою, чим підносив гідність щоденної мови простих людей. Його твори в українських часописах були справжнім “бенкетом” для читачів. У 1937 р. він став дійсним членом Товариства українських письменників і журналістів ім. І. Франка у Львові.

Вересневі події 1939 р. і возз’єднання західноукраїнських земель з Українською РСР Г. Гануляк прийняв позитивно. Одним із перших приступив до праці в Оргкомітеті радянських письменників. Його твори (статті, оповідання, новели, рецензії) друкувалися у всесоюзних, республіканських, обласних періодичних виданнях: “Літературна газета”, “Крестьянка”, “Комуніст”, “Молодий більшовик”, “Комсомолец України”, “Вільна Україна”. 15 вересня 1940 р. його було прийнято до Спілки радянських письменників [5, с. 89].

1941 р. у Києві вийшла збірка оповідань письменника “За горами — за ріками”, де висвітлено реалістичні картини з лемківського побуту і показано незavidне соціальне становище лемків у Польщі (“Під курателею”, “Каська пишна”, “В старім краю”, “Пан кандидат”, “Громадянство польське”) та їхнє щасливе радянське життя (“Навчився читати”, “Здійснені мрії”, “Радість”).

Від червня 1940 р. Г. Гануляк працював у Львівській філії бібліотеки АН УРСР на різних посадах: старшого бібліотекаря та головного бібліотекаря відділу обслуговування читачів, старшого бібліотекаря відділу комплектування, наукового консультанта з української літератури у відділі бібліографії [12]. У серпні 1940 р. був призначений відповідальним за підготовку книжкової виставки з нагоди першої річниці возз’єднання західних областей України з УРСР, особисто підбирав для неї художню літературу українською, польською та єврейською мовами. Цій даті приурочений перший бібліографічний показчик бібліотеки*.

* *Генсьорський А. І.* До першої річниці визволення Західної України від гніту панської Польщі : бібліогр. показчик / *А. І. Генсьорський, В. П. Тур’ян* ; ред. *Я. І. Зайкін* ; Львівський філіал бібліотеки АН УРСР. — Львів, 1940. — 44 с.

Г. Гануляк займався підготовкою передачі у фонди бібліотеки архіву Б. І. Антонича [13, арк. 12], організацією виставок, присвячених Т. Шевченкові, І. Франкові, П. Тичині, редагував бібліотечну стіннівку, був автором матеріалів до неї, переважно на радянську тематику [13, арк. 1-8, 17-18, 34-36, 46].

Часи німецької окупації переживав важко, друкувався головно у календарях-річниках, що користувалися неабиякою популярністю населення. Повернувшись до Сянока, виснажений хворобою, помер 29 серпня 1945 р. [5, с. 134].

Вважаємо, що життя та багатогранна діяльність Григорія Гануляка заслуговують окремого комплексного об'єктивного наукового дослідження.

1. Видавництво “Русалка” Григорія Гануляка // Альбом українського Львова і знімки українських культурно-освітніх, господарських і інших установ та підприємств. — Львів : Накл. видавн. кооперативи “Національне обєднання”, 1930. — С. 55.
2. *Галушко М.* Гануляк Григорій Григорович / *М. Галушко* // Українська журналістика в іменах : матеріали до енциклопедичного словника. — Львів, 1998. — Вип. 5. — С. 52-54.
3. *Гануляк Григорій* // Енциклопедія Українознавства : словникова частина / за ред. *В. Кубійовича*. — Перевидання в Україні. — Львів, 1993. — Т. 1. — С. 354.
4. [*Гануляк Г.*]. Я ся не бою. (Лемківський діалект) / *Григорій Григорієвич* // Літературно-науковий вісник. — 1907. — Т. 37, кн. III. — С. 442-443.
5. *Дошнянський І.* Григорій Гануляк / *Іван Дошнянський* // Український календар на 1983 рік. — Варшава : Українське суспільно-культурне т-во, 1982. — С. 88-89.
6. *Корнєєва Г.* Українська дитяча книжка Галичини (друга половина XIX ст. — 1939 р.) : історико-книгознавчий аспект / *Галина Корнєєва* ; Львівська галерея мистецтв ; Музей “Русалка Дністрова” ; Музей-садиба Маркіяна Шашкевича. — Львів, 2004. — С. 120-121.
7. *Котлобулатова І. П.* Книгарі та книгарні в минулому Львова / *Ірина Петрівна Котлобулатова*. — Львів : Аверс, 2005. — С. 165-170.
8. *Красовський І. Л.* Гануляк Григорій Григорович / *І. Л. Красовський* // Українська літературна енциклопедія. — Київ : Головна редакція Української Радянської Енциклопедії ім. М. П. Бажана, 1988. — Т. 1. — С. 388.

9. *Красовський І.* Григорій Гануляк (до 25-річчя смерті) / *І. Красовський* // Наше слово (Варшава). — 1970. — 30 серп.
10. *Красовський І.* Провідники літературної Лемківщини другої половини ХІХ — першої половини ХХ століть (В. Хиляк, Г. Гануляк) / *Іван Красовський* // Український календар на 1973 рік. — Варшава : Українське суспільно-культурне т-во, 1972. — С. 202–205.
11. *Красовський І.* Співець селянської долі (100-річчя народження Г. Гануляка) / *І. Красовський* // Нове життя (Пряшів). — 1983. — 8 лип.
12. ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 2. — Арк. 72; од. зб. 10. — Арк. 1; од. зб. 42. — Арк. 44; Оп. 3 о/с, од. зб. 2. — Арк. 7, 18-19.
13. ЛННБУ ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. — Ф. 9, од. зб. 3896/10 — п-2. — Арк. 1-46.
14. *Микитась В. Л.* З ночі пробивалися... / *Микитась Василь Лазаревич.* — Ужгород : Карпати, 1977. — С. 127-132.
15. Новий ілюстрований каталог видавництва “Русалка”. — Львів : Русалка, 1924. — 16 с.
16. *Свій І.* На шлях економічного відродження / *І. Свій* // Ілюстрований Господарський Календар на 1930 р. — Львів : Русалка, 1929. — С. 49-53.
17. [Тарнович Юліян]. Три Лемки / *Ю. Т.* // Календар “Наш Лемко” на 1939 р. — Львів : В-во “Наш Лемко”, 1938. — С. 40.
18. Торговельно-Промисловий Альманах : з нагоди 10-ліття існування “Союзу Українських Купців”. — Львів : Накл. “Союзу Українських Купців”, 1934. — С. 24-25.

PUBLISHING ACTIVITY OF HRYHORIY HANULYAK IN LVIV (1910-1939)

Lesia Kusyj

The article deals with Lviv period of publishing activity of Hryhoriy Hanulyak who was a writer, journalist, editor, founder and owner of the Rusalka Publishing House in Lviv. The type and form structure of Rusalka publishing repertoire is analyzed, its list of authors is determined. Special attention is paid to Hanulyak's editorial activity, literary achievements and works about Lemkos. His biography is presented too.

Keywords: *Hryhoriy Hanulyak, Rusalka Publishing House in Lviv, Publishing repertoire, Editorial activity.*

ИЗДАТЕЛЬСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ГРИГОРИЯ ГАНУЛЯКА ВО ЛЬВОВЕ (1910–1939)

Леся Кусий

В статье рассмотрено львовский период издательской деятельности Григория Гануляка — писателя, журналиста, редактора, основателя и владельца издательства “Русалка” во Львове. Проанализировано типовидовую структуру издательского репертуара “Русалки”, очерчено круг автуры. Обращено внимание на редакторскую работу Г. Гануляка, представлено его литературное наследие, выделено произведения лемковской тематики. Подано биографические данные Г. Гануляка.

Ключевые слова: Григорий Гануляк, история издательства “Русалка” во Львове, издательский репертуар, редакторская деятельность.

УДК 929(477)Тищенко

ЮРІЙ ТИЩЕНКО В КОНТЕКСТІ УКРАЇНСЬКОГО РУХУ ХАРКОВА І КАТЕРИНОСЛАВА ПЕРІОДУ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Олександра Юркевич

*молодший науковий співробітник відділу наукової бібліографії
ЛННБУ ім. В. Стефаніка*

Висвітлюється видавнича і суспільно-політична діяльність Юрія Тищенко періоду Першої світової війни. Звернено увагу на його співпрацю з Володимиром Винниченком у заснуванні й виданні “Слова” (1915) — першого робітничого часопису Харківщини.

Ключові слова: Юрій Тищенко, Володимир Винниченко, Харків, газета “Слово”, Катеринослав.

Юрій Пилипович Тищенко (1880–1953) як активний учасник українського національно-культурного руху заявив про себе в київський період діяльності (1907–1913), виступаючи помічником